

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 23 września 2020 r.

Pozycja 46

POSTANOWIENIE z dnia 21 lipca 2020 r. Sygn. akt K 13/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Leon Kieres
Mariusz Muszyński
Stanisław Piotrowicz
Justyn Piskorski – sprawozdawca
Piotr Pszczółkowski
Bartłomiej Sochański
Jakub Stelina
Wojciech Sych
Michał Warciński
Rafał Wojciechowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 lipca 2020 r., wniosku grupy posłów o zbadanie zgodności:

art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, ze zm.) z art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że legalizują praktyki eugeniczne w stosunku do dziecka jeszcze nieurodzonego, odmawiając mu tym samym poszanowania ochrony godności człowieka,

ewentualnie – w razie nieuwzględnienia powyższego:

art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z art. 38 w związku z art. 30 i art. 31 ust. 3 oraz z art. 38 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji przez to, że legalizują praktyki eugeniczne w zakresie prawa do życia dziecka jeszcze nieurodzonego oraz uzależniają ochronę prawa do życia dziecka jeszcze nieurodzonego od jego stanu zdrowia, co stanowi zakazaną bezpośrednią dyskryminację, oraz:

art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z art. 38 w związku z art. 31 ust. 3 oraz w związku z art. 2 i art. 42 Konstytucji przez to, że legalizują przerywanie ciąży bez dostatecznego

usprawiedliwienia koniecznością ochrony innej wartości, prawa lub wolności konstytucyjnej oraz posługują się nieokreślonymi kryteriami tej legalizacji, naruszając w ten sposób gwarancje konstytucyjne dla życia ludzkiego,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Pismem z 22 czerwca 2017 r. grupa posłów na Sejm VIII kadencji wystąpiła z wnioskiem o stwierdzenie, że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78, ze zm.; dalej: ustawa o planowaniu rodziny) są niezgodne z art. 30 Konstytucji przez to, że legalizują praktyki eugeniczne w stosunku do dziecka jeszcze nie urodzonego, odmawiając mu tym samym poszanowania i ochrony godności człowieka, a w razie nieuwzględnienia tego żądania o stwierdzenie, że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o planowaniu rodziny są niezgodne z art. 38 w związku z art. 30 i art. 31 ust. 3 oraz z art. 38 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji przez to, że legalizują praktyki eugeniczne w zakresie prawa do życia dziecka jeszcze nie urodzonego oraz uzależniają ochronę prawa do życia dziecka jeszcze nie urodzonego od jego stanu zdrowia, co stanowi zakazaną bezpośrednią dyskryminację, oraz że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o planowaniu rodziny są niezgodne z art. 38 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz w zw. z art. 2 i art. 42 Konstytucji RP przez to, że legalizują przerwanie ciąży bez dostatecznego usprawiedliwienia koniecznością ochrony innej wartości, prawa lub wolności konstytucyjnej oraz posługują się nieokreślonymi kryteriami tej legalizacji, naruszając w ten sposób gwarancje konstytucyjne dla życia ludzkiego.

2. Pismem z 1 marca 2018 r. Marszałek Sejmu wniósł o stwierdzenie, że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o planowaniu rodziny są niezgodne z art. 30 w związku z art. 38 oraz z art. 38 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz o umorzenie postępowania w pozostałej części na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

3. Pismem z 28 maja 2018 r. Prokurator Generalny wniósł o stwierdzenie, że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o planowaniu rodziny są niezgodne z art. 30 i z art. 38 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz o umorzenie postępowania w pozostałej części na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym – wobec zbędności wydania wyroku.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) wszczęcie postępowania przed Trybunałem następuje na podstawie wniosku, pytania prawnego albo skargi konstytucyjnej uprawnionego podmiotu. Podmioty te zostały enumeratywnie wskazane w art. 191, art. 192, art. 193 oraz w art. 79 Konstytucji. W niniejszej sprawie wnioskodawcą była grupa posłów na Sejm VIII kadencji (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji).

2. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 listopada 2019 r. (M. P. poz. 1056), pierwsze posiedzenie wybranego 13 października 2019 r. Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zwołano na 12 listopada 2019 r. Zgodnie z art. 98 ust. 1 Konstytucji, stanowiącym, że kadencja Sejmu rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia Sejmu i trwa do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu następnej kadencji, 11 listopada 2019 r. zakończyła się VIII kadencja Sejmu, skutkiem czego wygasły też mandaty posłów na ten Sejm.

3. Stosownie do treści art. 59 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p.TK, obligatoryjną przesłanką umorzenia przez Trybunał postępowania w niezakończonych sprawach wszczętych m.in. na podstawie wniosku grupy posłów, jest zakończenie kadencji Sejmu. W związku z powyższym, postępowanie w niniejszej sprawie należało umorzyć w następstwie zaistnienia przewidzianych ustawą okoliczności.

Z tych względów Trybunał postanowił jak w sentencji.

Zdanie odrębne

sędziego TK Jarosława Wyrembaka
do uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego
z dnia 21 lipca 2020 r. o umorzeniu postępowania
w sprawie o sygn. akt K 13/17

Na podstawie art. 106 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (dalej powoływanej jako: u.o.t.p.TK), zgłaszam zdanie odrębne do uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 21 lipca 2020 r. o umorzeniu postępowania w sprawie o sygnaturze akt K 13/17.

I. W uzasadnieniu powołanego na wstępie postanowienia, Trybunał Konstytucyjny podniósł, że stosownie do treści art. 59 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p.TK, obligatoryjną przesłanką umorzenia postępowania w niezakończonych sprawach wszczętych m.in. na podstawie wniosku grupy posłów jest zakończenie kadencji Sejmu – w związku z tym, postępowanie w sprawie zainicjowanej pismem grupy Posłów na Sejm RP VIII kadencji, z 22 czerwca 2017 r., należało umorzyć w następstwie zaistnienia przewidzianych ustawą okoliczności. Z uwagi na kształt powołanej regulacji prawnej, i wskazane przez Trybunał okoliczności faktyczne, nie jest możliwe kwestionowanie rozstrzygnięcia wyrażonego w sentencji postanowienia. Stąd też, niniejsze zdanie odrębne odnosi się jedynie do uzasadnienia postanowienia. Złożenie zdania odrębnego uznałem za konieczne z powodu okoliczności dalej wskazanych.

II. Uważam, że na Trybunale Konstytucyjnym, z mocy samej Konstytucji, ciąży szczególna odpowiedzialność za to, by uprawnienie Posłów, określone w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, było skutecznie realizowane – by sposób procedowania w sprawie żadnego wniosku nie prowadził nawet do pozoru, że w niektórych przynajmniej przypadkach to gwarantowane Konstytucją uprawnienie może stać się w istocie uprawnieniem tylko iluzorycznym.

III. Wniosek grupy Posłów na Sejm RP VIII kadencji, z 22 czerwca 2017 r., dotyczący praktyk eugenicznych podejmowanych wobec dziecka jeszcze nieurodzonego, trafił do Trybunału Konstytucyjnego 27 października 2017 r. Marszałek Sejmu, pismem z 1 marca 2018 r., przedłożył stanowisko Sejmu RP – Sejm RP wniósł między innymi o stwierdzenie, że art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży są niezgodne z art. 30 w związku z art. 38 oraz z art. 38 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Prokurator Generalny, pismem z 28 maja 2018 r., przedstawił stanowisko, według którego art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze wyżej powołanej ustawy są niezgodne z art. 30 i z art. 38 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

IV. Moim zdaniem, nie powinno być żadnych wątpliwości co do tego, że jedną z kluczowych wartości i zasad demokratycznego państwa prawnego, jest zasada rzetelności każdego postępowania prowadzonego przed każdym Sądem i przed każdym Trybunałem. Domaga się ona między innymi pełnej transparentności postępowania (z zachowaniem granic wyraźnie wynikających z obowiązujących przepisów prawa).

V. Uzasadnienie powołanego na wstępie postanowienia oparte zostało w istocie na wskazaniu, że „11 listopada 2019 r. zakończyła się VIII kadencja Sejmu, skutkiem czego wygasły też mandaty posłów na ten Sejm”, zaś „obligatoryjną przesłanką umorzenia przez Trybunał postępowania w niezakończonych sprawach wszczętych m.in. na podstawie wniosku grupy posłów, jest zakończenie kadencji Sejmu”. Z powodu okoliczności wskazanych wyżej w punktach II – IV, tego rodzaju uzasadnienie postanowienia w sprawie umorzenia postępowania uznaję za daleko niewystarczające.

VI. Uwzględnienia, oczywiście, wymaga fakt, że w praktyce orzecniczej każdego Sądu i każdego Trybunału, mimo najlepszych nawet intencji przewodniczącego, sprawozdawcy i całego składu orzekającego, nie zawsze jest możliwe szybkie zakończenie postępowania – i to z powodu różnych okoliczności, w tym: natury losowej. Uważam jednak, że do przypadków zupełnie szczególnych należy postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym:

- które zainicjowane zostało przez liczną grupę Posłów na skutek realizacji konstytucyjnego uprawnienia,
- o którym wiadomo, że po zakończeniu kadencji Sejmu nie będzie mogło się już toczyć,
- w ramach którego ma zostać rozpoznana sprawa wielkiej wagi,
- w ramach którego uczestnicy postępowania przedkładają zgodne stanowiska wskazujące na niezgodność z Konstytucją regulacji ustawowych dotyczących ochrony życia ludzkiego.

W moim przekonaniu, treść samej Konstytucji może być podstawą konstatacji, że umarzenie postępowania przez Trybunał w okolicznościach, o jakich wyżej mowa (i w tym podobnych) – z uwagi na koniec kadencji Sejmu, następujący przed zakończeniem postępowania – może mieć ewentualnie miejsce w okolicznościach zupełnie nadzwyczajnych, które

powinny zostać składowi orzekającemu wskazane i wyjaśnione przez przewodniczącego składu orzekającego i przez sprawozdawcę, zaś skład orzekający okoliczności te powinien starannie ujawnić w uzasadnieniu umorzenia postępowania, czyniąc zadość zasadzie rzetelności postępowania, zwłaszcza w aspekcie wymogu jego transparentności. Moim zdaniem, tylko wówczas Trybunał Konstytucyjny mógłby być wolny od podejrzeń, że jego rozstrzygnięcia – w szczególności: czas i sposób procedowania, zwłaszcza w sprawach mających bardzo znaczący kontekst społeczny, polityczny, etyczny, światopoglądowy czy religijny – mogą mieć uwarunkowania pozajurydyczne, zależne na przykład od doraźnej koniunktury politycznej albo od kalendarza wyborczego.

Uważam wreszcie, że bardzo szczegółowe i skrupulatne ujawnienie wszystkich okoliczności umorzenia postępowania, którego dotyczy składane zdanie odrębne, konieczne było także z tego powodu, że:

– w czasie poprzedzającym zakończenie kadencji Sejmu, w przestrzeni publicznej i medialnej formułowane były – w szczególności przez Posłów – zarzuty oraz zastrzeżenia co do prac Trybunału, połączone z apelami o pilne rozpoznanie wniosku dotyczącego praktyk eugenicznych podejmowanych wobec dzieci jeszcze nieurodzonych, z uwagi na kończący się okres kadencji Sejmu;

– w tym samym czasie Rzecznik prasowa Trybunału Konstytucyjnego publicznie wskazywała na całkowitą bezzasadność i nieprawdziwość formułowanych zarzutów oraz publicznie zapewniała o prawidłowości prac Trybunału.

Mając na uwadze wszystkie przedstawione racje i okoliczności, zdecydowałem o zgłoszeniu zdania odrębnego do uzasadnienia powołanego na wstępie postanowienia.